

Potopa, Erculiani kao povod prirodnoj katastrofi vidi narušavanje ekvilibrija četiri elementa uzrokovanog prenapučenosti. Spomen takvog ekvilibrija jasno ukazuje na utjecaj Hipokratovih (humoralnih) promišljanja pri objašnjavanju kauzaliteta prirodne katastrofe. Oslanjanje na humoralnu teoriju svojevrstni je trend pri objašnjavanju kauzaliteta u znanstvenih tekstovima tog razdoblja. Uz to, uočava se sakralni okvir misli te pokušaj definiranja »grijeha« kao nečeg između vjere i filozofije prirode. Autorica također raspravlja o ulozi njezinog roda u raspravi i odnosu autoriteta prema Erculiani.

U sljedećem poglavlju (*After the Flood: Biblical Monogenism*, 50.-88.str.) govori se o filozofiji i promišljanju o tome što je uslijedilo nakon *Potopa*. U poglavlju se raspravlja o tome kako su europski znanstvenici pokušali pri objašnjenju *Biblijskog potopa* prikazati ga globalnim tj. takvim da je uključivao i *Novi svijet* tj. američke domoroce što je vrlo dobra paralela s tadašnjim društveno-političkom kontekstom 17. stoljeća. Biblijski *Potop* analizira se kao alat određenog diskursa među određenom zajednicom pa tako on preuzima lokalne ili pak globalne karakteristike. Naravno, globalni značaj *Potopa* dominirao je ponajviše zbog pokušaja opravdavanja kršćanskog imperijalizma i pokoravanja van europskog kontinenta. Uz to, kao važan problem rasprave analizira se više priča o porijeklu naroda te kakav je utjecaj prilagodba biblijskih priča mogla imati u stvaranju rasističke misli.

U trećem poglavlju (*Protestant Climate Change: From Edenocene to Falloocene*, 89.-128.str.) autorica se bavi idejom Thomasa Burneta u djelu *Telluris theoria sacra* o dobu u kojem se čovječanstvo nalazi nakon *Potopa*. *Potop* je prema djelu označio kraj *Edenocena* tj. onog svijeta kakav je originalno bio stvoren tj. kakav su mislili da je stvoren. Onodobne reakcije na tekst bile su negativne zbog prevelikog odmaka od teološkog značaja *Potopa*, a prevelikog veličanja tj. povezivanja religije i okoliša. Uz to, poglavlje se bavi i problemom Malog ledenog doba i problematikom diskursa o postanku svijeta o čemu autor špekulira da bi mogla biti ljudska zasluga zbog čega nije bio popularan u tadašnjoj zajednici.

Četvrto poglavlje (*The Flood and the Apocalypse: Building the Republic of Letters*, 129.-159.str.) kao i ono peto (*Catholic Climate Change: Heritable Sin and Strategies of Toleration*, 160.-188.str.) bavi se razmjenom znanja i otkrića, ponajviše problematikom fosila koji su bili dio rasprava protestantskih i katoličkih učenjaka. Fosili su predstavljali »krunski dokaz« utjecaja *Potopa* na geološku strukturu, a primjeri poput Johna Woodwarda svjedoče da su bili potencijalni dokaz globalnog utjecaja poplava – zajedničke nesreće koja je trebala povezivati sve zajednice zahvaćene ovom nepogodom. Razlika u raspravama protestantskih i katoličkih intelektualaca bila je ta da su prvi *Potop* percipirali kao globalnu pojavu, dok su ovi drugi ga tumačili kao poplave na državnoj razini, no autorica upozorava na simplifikaciju ovih tumačenja kao pogrešnu jer se radi o delikatnijim raspravama neovisno o strani koja se bavila problematikom. Iako je katolički utjecaj zastupao promatranje *Potopa* na razini manjeg teritorija, ova pretpostavka nije sprječavala znanstvenike da se bave okolišem na puno široj razini. Raspravlja se o *Apokalipsi* tj. tadašnjem diskursu na temu i raspravama o mogućem i nemogućem, prirodnom i natprirodnom tj. na kraju – filozofije i vjere. U petom poglavlju ta rasprava sve više blijedi kao i pojam *Potopa* koji će se postupno gubiti sa smirajem ranog novog vijeka.

Iako knjiga svakako ostavlja prostor za daljnje i detaljnije analize, sama ideja pristupa i bavljenja ovom problematikom svakako je pohvalna te kao takva može poslužiti za daljnja istraživanja i proširivanja istraživačkih interesa.

Nikola OSTOJČIĆ

ZNAČENJE KRAJOLIKA, UREDIO IVO LUČIĆ, DISPUT, ZAGREB 2021., 219 STR.

Knjiga *Značenja krajolika* predstavlja zbornik radova »19 hrvatskih istraživača krajolika, prostora i okoliša iz najreprezentativnijih krugova njihovih disciplina: od arhitekture i krajobrazne arhitekture preko geografije, sociologije, ekonomije i povijesti okoliša do antropologije i etnologije, povijesti umjetnosti i jezikoslovlja.« Tako širok krug istraživača krajolika dao je »širi pregled znanstvenih i društvenih pitanja u svojoj disciplini, a neki su se usredotočili na uže probleme. Primjenjivali su pristupe

karakteristične za različite znanstvene i stručne kategorije radova, pa bi znanstveni esej bio naziv najbliži većem broju tekstova.«

Ivo Lučić počinje s uvodnikom *Znanost čistih riječi* u kojem je, uz ostalo istaknuo da je ova knjiga »nastojala okupiti na jedno mjesto hrvatske znanstvenike koji se bave istraživanjima na čina na koje ljudi doživljavaju svoje prirodne mikrokozmose i koriste se njima. Za to znanosti, gledajući u svjetskim razmjerima, imaju nekoliko različitih pojmova, među kojima su najistaknutiji krajolik, prostor, mjesto i okoliš. U naslovu knjige nalazi se pojam krajolik jer je najstariji od navedenih, te je svojim dugim povijesnim razvitkom namro brojna značenja i njihova tumačenja, a istovremeno ga sve do danas prate brojne nejasnoće i maglovitosti. Takvo stanje osnažuje činjenica da se istim pitanjima mikrokozmosa bave različite discipline, s vlastitim značenjima termina i vlastitim metodama. No, kad se pogledaju istraživanja na hrvatskom jeziku, stvar se dodatno zamršuje. Naime, samo za ono za što se u sveprisutnom engleskom jeziku kaže *landscape* na hrvatskom u upotrebi imamo više sinonima: krajolik, pejzaž i krajobraz. Treba imati na umu da je četvrti izraz, zapravo prvi, najvjerniji nositelj baštine – krajina – ne tako davno bačen na smetlište povijesti...«

U zborniku je Branka Aničić pisala o krajobraznoj arhitekturi između načela znanosti i društvene prakse, Sonja Jurković je napisala esej *Prepoznati što čini doživljaj krajolika*, Eduard Kušen o prelamanju prostora kroz turizam, Helena Knific Schaps, o Velebitu putovima ljudskog hoda, Biserka Dumbović Bilušić o bogatstvu krajolika te nedostatak istraživanja i zaštite, Borna Fuerst-Bjeliš o kulturnom pejzažu u geografiji, Veljko Rogić o počecima istraživanja pejzaža u Hrvatskoj, Zoran Roca je objavio članak *Pejzaž i prostorni identitet*, Ivan Cifrić tekst *K novoj paradigmi*, dok Vladimir Lay piše o sociologija opstanka, Saša Poljanec-Borić o krajoliku kao ključnom pojmu resursne ekonomije koji ona rijetko istražuje, Hrvoje Petrić o povijesti okoliša, Tomo Vinšćak o sakralnim krajolicima, Radoslav Katičić o traganju za ulomcima slavenskog sakralnog pjesništva, Vitomir Belaj o svetom trokutu u Hrvatskoj, Vladimir Peter Goss piše esej *Prostor kao dom i sudbina*, a Valentina Gulin Zrnić *Prema življenom iskustvu prostora*. Posljednji je članak Stipe Grgasa o prostoru pod patosom discipline. Zaključak daje Ivo Lučić u poglavlju *Ponad discipline – o nastojanjima u istraživanju mikrokozmosa u svjetskoj literaturi*.

Zbornik *Značenja krajolika u svakom slučaju biti će polazište za sustavnija istraživanja* »na ovom znanstvenom području, za edukaciju u širokom spektru programa, ali i kao polazište k većoj međusobnoj suradnji, jačanju struke i njezina zajedničkog nastupa.« Pitanje krajolika predstavlja izazov i za povijesti pojmova (»Begriffsgeschichte«), a ova knjiga će tome svakako doprinijeti.

Hrvoje PETRIĆ

**LEWIS DARTNELL, PODRIJETLO. KAKO JE POVIJEST ZEMLJE STVARALA
POVIJEST ČOVJEKA, PLANTEOPIJA, ZAGREB 2020., 351 STR.**

**ANDRI SNAR MAGNASON O VREMENU I VODI: JE LI KASNO DA SPASIMO
SVIJET?, PLANTEOPIJA, ZAGREB 2021., 288 STR.**

**HENRY DAVID THOREAU, WALDEN – ŽIVOT U ŠUMI, PLANTEOPIJA, ZAGREB
2019., 316 STR.**

S obzirom na vrijeme ubrzanih okolišnih promjena, vrijedi se osvrnuti na tri knjige različitog sadržaja, ali povezane tematike. Stoga ću ih obuhvatiti zajedno. Lewis Dartnella u knjizi *Podrijetlo* predstavlja pogled na čovječanstvo i planet u dugom trajanju. Andri Snar Magnason u knjizi *O vremenu i vodi: je li kasno da spasimo svijet?* povezuje klimatsku sadašnjost s budućnošću ne zaobilazeći i neka pitanja prošlosti. Na kraju slijedi osvrt na novi prijevod knjige *Walden – Život u šumi* koju je napisao Henry David Thoreau.

Knjiga Lewis Dartnella, *Podrijetlo* počinje uvodom u kojem autor pokušava otvoriti pitanje zašto je svijet kakav jest? Na to pitanje nije lako odgovoriti jer autor treba preuzeti težak zadatak obrade milijardi

Ekonomska i ekohistorija
Economic- and Ecohistory

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Journal for Economic History and Environmental History

Tema broja / Topic

Izabrani primjeri poplava u srednjoj i
jugoistočnoj Europi (19. – 21. stoljeće)
Selected examples of floods in central and southeast Europe
(19th-21st century)

Volumen XVII. / Broj 17
Zagreb – Samobor 2021.
ISSN 1845-5867
UDK 33 + 9 + 504.3

Nakladnici / Publishers:

Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju
Society for Croatian Economic History and Environmental History
Ivana Lučića 3, HR – 10000 Zagreb
sites.google.com/site/ekoekohist/

Izdavačka kuća Meridijani
p.p. 132, 10430 Samobor
tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321
e-mail: meridijani@meridijani.com
www.meridijani.com

Sunakladnik / Co-publisher:

Ekohistorijski laboratorij Centra za komparativnohistorijske i interkulturalne studije
Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb, Hrvatska
www.ffzg.unizg.hr; <http://ckhis.ffzg.unizg.hr/>

Glavni i odgovorni urednik / Editor-in-chief:

Hrvoje Petrić

Uredništvo / Editorial Staff:

Dragutin Feletar, Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Močanin,
Hrvoje Petrić, Drago Roksandić, Mirela Slukan Altić, Ivica Šute, Žiga Zwitter

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Board:

Drago Roksandić – president/predsjednik (*Zagreb*), Daniel Barić (*Sorbonne-Paris, Francuska*), Marija Benić Penava (*Dubrovnik*), Slaven Bertoša (*Pula*), Zrinka Blažević (*Zagreb*), Tatjana Buklijaš (*Auckland, New Zealand*), Ljiljana Dobrovšak (*Zagreb*), Goran Đurđević (*Požega*), Josip Faričić (*Zadar*), Borna Fürst Bjeliš (*Zagreb*), Boris Golec (*Ljubljana, Slovenija*), Hrvoje Gračanin (*Zagreb*), Paul Hirt (*Tempe, SAD*), Andrej Hozjan (*Maribor, Slovenija*), Egidio Ivetic (*Padova, Italija*), Silvije Jerčinović (*Križevci*), Karl Kaser (*Graz, Austrija*), Isao Koshimura (*Tokio, Japan*), Marino Manin (*Zagreb*), Christof Mauch (*München, Njemačka*), Kristina Milković (*Zagreb*), Ivan Mirnik (*Zagreb*), Mirjana Morosini Dominick (*Washington D.C., SAD*), Géza Pálffy (*Budimpešta, Mađarska*), Daniel Patafta (*Zagreb*), Hrvoje Petrić (*Zagreb*), Lajos Rácz (*Szeged, Mađarska*), Gordan Ravančić (*Zagreb*), Marko Šarić (*Zagreb*), Mladen Tomorad (*Zagreb*), Jaroslav Vencalek (*Ostrava, Češka*), Milan Vrbanus (*Slavonski Brod, Zagreb*), Frank Zelko (*Honolulu, SAD*), Zlata Živaković Kerže (*Osijek*), Matija Zorn (*Ljubljana*), Ivana Žebec Šilj (*Zagreb*)

UDK oznake članaka / Article's UDC markups:

Ivica Zvonar

Prijelom / Layout:

Saša Bogadi

Za nakladnike / Journal directors:

Petra Somek, Hrvoje Petrić, Domagoj Tončinić

ISSN 1849-0190 (Online)

ISSN 1845-5867 (Tisak)

Tisak / Print by:

Bogadigrafika, Koprivnica 2021.

Adresa uredništva / Mailing addresses:

Hrvoje Petrić (editor/urednik)
Odsjek za povijest, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
e-mail: hrvoje.petric@ffzg.hr
ili Vinka Vošickog 5, HR-48000 Koprivnica

Tiskano uz potporu Ministarstva znanosti i obrazovanja RH

Print supported by Ministry of science and education of Republic of Croatia

Na naslovnici / Cover:

Poplavljeni Vukovar 1965. godine

Ekonomsku i ekohistoriju referiraju:

CAB Abstracts

HISTORICAL ABSTRACTS, ABC CLIO Library, Santa Barbara, California, USA

AMERICA: HISTORY AND LIFE, Washington, USA

JOURNAL OF ECONOMIC LITERATURE (JEL), Pittsburgh, USA

CENTRAL AND EASTERN ONLINE LIBRARY, Frankfurt am Main, Deutschland

ECONLIT – AMERICAN ECONOMIC ASSOCIATION, Nashville, USA

Društvo za hrvatsku
ekonomsku povijest
i ekohistoriju

Meridijani
IZDAVAČKA KUĆA

Tiskano u Hrvatskoj – prosinac, 2021.